

ІСТОРІЯ ПРИЙНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЇ ГЕРЦОГСТВА ВАРШАВСЬКОГО 1807 р.

В. Н. Патлачук

кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії, історії права і держави та конституційного права Національного університету державної фіскальної служби України

Актуальність теми дослідження обумовлена трьома причинами. По-перше, на сьогодні в Україні криза, яка охопила політику, економіку, соціальну сферу. Така ситуація потребує зміни векторів розвитку країни, що пов'язана з необхідністю внесення змін до Конституції України. Прихід до влади нової політичної сили активізував цей процес, але в ньому відсутня послідовність, систематичність та загальна стратегія. На сьогодні проводиться значна робота з підготовки внесень змін до Конституції України, які повинні вказати напрямки виходу з такої ситуації. При цьому спрогнозувати результати цих заходів дуже складно, що потребує їх детального вивчення та об'єктивної оцінки. По-друге, інтерес до польського конституціоналізму є не випадковим, оскільки в змісті конституцій знаходять своє відображення характер державної влади, суспіль-

ний лад, права та свободи людини і громадянина. При цьому історія держави і права Польщі і України має багато спільних рис: іноземна окупація, спроби знищення державності, придушення національно-визвольного руху. Тому викликає зацікавлення розгляд Конституції Герцогства Варшавського 1807 р., яка була нав'язана полякам Наполеоном Бонапартом. Розгляд положень Основного закону дає змогу встановити зв'язок між історичними подіями та правотворчістю, виокремити його позитивні риси та уникнути помилок, які мали місце в минулому. По-третє, у нинішніх українських реаліях та агресії з боку північного сусіда з метою збереження державності необхідно дослідити агресивну політику Російської імперії, яка проводилась стосовно Польщі. Причиною такого підходу є та обставина, що методи захоплення чужих земель, які про-

водилися Російською імперією та Російською Федерацією, майже не різняться. Тому проведення дослідження Конституції Герцогства Варшавського 1807 р. та відміна її дії росіянами може стати у нагоді при підготовці актів, спрямованих на збереження України.

Аналіз публікацій показує незначну кількість історико-правових досліджень, проведених в різні періоди, де розглядаються процес підготовки, прийняття та відміни дії Конституції Герцогства Варшавського. Такі праці писали Ш. Ашкіназі, Ю. Подвінський, В. Кульчицький, Б. Тищик, І. Бойко та Є. Луферчик тощо. Польськими дослідниками, серед яких М. Каллас, К. Корнай, Я. Чубатий, М. Циковська, опубліковано значну кількість праць з цього питання. Отже, питання, пов'язані з Конституцією Герцогства Варшавського, є «білою плямою» у вітчизняній юридичній науці, що потребує до-

сліджень у цьому напрямку та систематизації наявного матеріалу.

Метою нашої роботи є розгляд історії прийняття та основних положень Конституції Герцогства Варшавського 1807 р.

Викладення матеріалів дослідження доречно розділити на три частини: I – історія підготовки та прийняття Конституції 1807 р.; II – розгляд змісту її основних положень та наслідки прийняття; III – причини припинення дії Конституції.

I. Утворенню Герцогства Варшавського передували 3 поділи Речі Посполитої між Росією, Австрією та Пруссією у 1772, 1793, 1795 рр. За їх результатами значна частина польських земель разом із Варшавою опинилася у складі Пруського Королівства. Причини падіння Речі Посполитої та втрата поляками державності на початку ХІХ ст., як вважає С. Стасик, мають внутрішньополітичний та зовнішньополітичний характер. До внутрішніх чинників дослідники відносять «дестабілізуючі державні суперечки магнатських угруповань» [1, с. 17]. На думку Я. Чубатого, таке явище отримало назву «фракційного руху», пов'язаного із перебуванням при владі впливових польських магнатів, що призводило до анархії і становило загрозу існуванню Польської держави та не давало можливості її відродження [2, с. 107].

У 1807 р. Пруссія розпочала війну з наполеонівською Францією і в результаті поразки під Ієною та Ауштатом її територія була повністю окупована французами. На наступному етапі у війну з Францією вступила Російська імперія, яка також зазнала двох нищівних поразок від французів під Тільзітом та Фрідландом. Ця обставина призвела до початку мирних перемовин між Олександром I та Наполеоном Бонапартом, результатом яких стало підписання у 1807 р. Тільзітського миру, за яким з поль-

ських земель була створена нова держава – Герцогство Варшавське (далі – ГВ), яке перебувало під протекторатом Франції. Створення Герцогства Варшавського як польської держави було результатом прагнень суспільства до незалежності, підкріплених військовою допомогою наполеонівської Франції.

При аналізі суспільно-політичної ситуації, яка склалася під час підготовки Конституції ГВ, зазначимо, що Наполеоном для управління польськими землями було створено колегіальний орган – Управлінську комісію на чолі зі С. Малаховським. Згідно з указом Наполеона від 14 січня 1807 р., на неї поклалися функції законодавчого та виконавчого органу. У сферу повноважень Комісії також входили питання правосуддя, внутрішніх справ, казначейства, збройних сил та поліції, при збереженні раніше встановленого поділу Польщі на департаменти. У містах виконавчим органом ставав магістрат з президентом, якого вибрало населення. Найнижчою адміністративною ланкою були префекти, мери, які призначалися королем, а у сільській місцевості – старости, які обиралися населенням.

Інформацію щодо суспільно-політичного життя ГВ можна знайти у польського дослідника Я. Чубатого [2, с. 110], який наводить тексти з листів жителів Варшави та листування французького маршала Л. Даву, який вказує на масовий підйом національного духу населення, викликаний прийняттям Конституції ГВ. У цей історичний період був заснований офіційний збірник «Dziennik Dziennik», в якому оприлюднювалися прийняті у країні нормативно-правові акти та містилися роз'яснення з їх практичної реалізації.

Відповідно до положень франко-російських мирних договорів від 7 липня 1807 р. та франко-пруських договорів від 9 липня 1807 р.,

з польських земель, захоплених Пруссією під час поділу Польщі, було створено Герцогство Варшавське. Формально вища влада в країні належала королю Саксонії Фрідріху Августу, а в реальному житті Герцогство політично та економічно залежало від Франції. З метою урегулювання правового статусу населення відповідно до французької моделі 19 грудня 1807 р. був прийнятий королівський указ, згідно з яким запроваджувалося громадянство, яке поширювалося на усі верстви населення.

За вказівкою Наполеона почалися кодифікаційні роботи зі створення Конституції ГВ. За зразок було взято Декларацію 1789 р., де було закріплено основні права людини: особиста свобода, рівність перед законом тощо, Кодекс Наполеона та Французьку Конституцію 1799 р. На зміст Конституції ГВ вплинули доктринальні погляди стосовно устрою держави, запропоновані М.-Ф. Вольтером, Ж.-Ж. Руссо, Ш. Л. де Монтеск'є, а також британські традиції верховенства права, свободи людини, втілені у теоріях Т. Гоббса та Дж. Локка. Як вказує Е. Луферчик, важливим підґрунтям створення цього документа був польський досвід та давні історичні традиції парламентаризму, а також та обставина, що у Польщі перша конституція була прийнята 3 травня 1791 р. [3, с. 358].

Для підготовки Конституції Наполеоном була створена Комісія під головуванням Ю. Понятовського, яка запропонувала три моделі державного устрою країни, що дуже різнилися між собою. Так, перша група, до якої входили С. Малаховський, А. Вибицький, О. Потоцький, яка отримала назву якобінської, запропонувала проєкт модернізованої польської Конституції 1791 р. Друга група відстоювала концепцію створення конституційної монархії, тобто збереження у країні королівської влади. Третя група політиків про-

понувала модель конституційного устрою, у якій передбачалася адаптація польських органів влади – Сейму, воєводств, сеймиків, гмін – до політичних інститутів тодішньої Франції.

За результатом складних перемовин Комісія підготувала проект Основного закону, який було представлено Наполеону 19 липня 1807 р. Як вказує польська дослідниця М. Сеньковська-Глюк, ознайомившись з текстом, імператор особисто вніс велику кількість змін та доповнень, значення яких дає змогу стверджувати, що Наполеон був фактичним автором Конституції, яка була ним підписана 22 липня 1807 р. [4]. Члени Комітету підписали його 23 липня. Офіційно текст Конституції 1807 р. був оприлюднений 2 серпня у паризькій газеті «Монітера», а польський переклад, разом із французьким текстом документа, у «Dziennik Dziennik» [5]. З метою визначення цієї події Комісією був виданий маніфест, в якому вказувалося, що прийняття основного закону гарантує свободу та незалежність Польщі, згідно з нею зберігається правляча династія саксонських королів та всі громадяни отримують рівні права. Зазначалася виключна роль французів та польської армії, які за допомогою зброї, показуючи зразки хоробрості, звільнили територію країни від окупантів.

II. Основним завданням Конституції ГВ було впровадження системи управління державою відповідно до французького зразка, при цьому у ній були поєднані польські традиції з новими формами та принципами правління. Розгляд тексту конституції показує, що вона складалася з 12 розд., 89 арт., а загальна кількість знаків складала 17 360. З метою аналізу цього документа була запропонована методика, розроблена О. Копиленком та Б. Кіндюком, за якою проведено розрахунки кількості знаків у статтях, главах, розділах, частинах докумен-

та, а також статистичні показники цих значень [6, с. 8]. Згідно з проведеними розрахунками найбільша кількість знаків припадає на розд. VII «Про воєводські ради та збори» – 3531 зн., що складає 20% від загальної кількості знаків. На другому місці розд. VI «Про палату депутатів» – 3282 зн., що складає 18,9%. Найменші показники містить розд. I. Релігія – 371 зн., чи 2,1% (табл. 1).

Такі результати показують, що у Конституції найбільший обсяг текстового матеріалу припадає на розд. VII, в якому регламентуються питання місцевого самоврядування, діяльність сеймиків, муніципальних зборів, порядок обрання депутатів всіх рівнів до органів місцевих законодавчих органів. З метою оцінки ступеня нерівномірності розподілу матеріалу були використані розрахунки значення ексцентриситету ϵ , ϵ відношенням максимальної та мінімальної кількості знаків, тобто 3531/371, ϵ складає 9,5. Такі результати показують, що у документі текстовий матеріал викладається з високим ступенем нерівномірності, тобто у ньому існують розділи із значним обсягом матеріалу та розділи із незначним обсягом. Аналіз кількості статей, зосереджених у кожному з розділів, показує, що їх розподіл також нерівномірним: найменша їх кількість у розд. XII – 2, найбільша у розд. VI – 15.

До змісту Конституції ГВ увійшов розд. 1, де врегульовувалися релігійні питання – статус католицької церкви, що визнавалася державною, при цьому в ст. 2 вказувалося на безкоштовному характері відправлення релігійної служби. Відповідно до ст. 3 ГВ поділялося на шість єпархій, одну єпископію та 5 єпископатів, положення інших християнських конфесій регулювалося на основі конституції, при цьому на євреїв накладалися різні обмеження. Одним із найважливіших конституційних поло-

жень було скасування кріпацтва та гарантування судового захисту прав всіх верств населення (ст. 4).

Розділ II закріплював виключні права короля Саксонії у сфері управління державою, але правитель міг передати частину своїх повноважень наміснику, який призначався за його указом. Так, на короля, згідно зі ст. 8, покладалися повноваження з призначення голови Ради Міністрів, а у випадку його відмови, таке право надавалося наміснику. Король мав право скликати, призначати, відкладати день проведення засідань парламенту, а також воєводські ради та збори будь-яких повітів та громад (ст. 9). Доходи королівської корони визначала ст. 10, що їх сума становила 7 млн злотих, половину з яких надавали королівські маєтки, а половину – державна скарбниця.

Розділ III Конституції ГВ «Міністри та Державна Рада» визначав правовий статус та склад вищих колективних органів держави. Так, ст. 11 вказувала, що до складу Державної Ради входили Міністр юстиції, Міністр внутрішніх справ та релігійних культів, Міністр з воєнних справ, Міністр доходів і казначейств, Міністр поліції, Державний Міністр. Детальне врегулювання повноважень вищих посадових осіб виконавчої влади проводилося на підставі указу від 20.04.1808 р. Фрідріха Августа «Про правила функціонування Ради Міністрів», в якому вказувалося, що Державний Міністр знаходився при дворі Саксонського короля у Дрездені та фактично був посередником між ним і польським урядом. Цей нормативно-правовий акт передбачав відповідальність міністрів за результати їх діяльності, а також надавав право кожному громадянину подати скаргу на дії посадовців, що розглядалися спеціальним судом. На Міністра юстиції покладалися вищі судові адміністративні повноваження, контроль за діяль-

ністю судових органів та за оприлюдненням нормативно-правових актів. Міністр з військових справ здійснював військове управління та командування армією герцогства від імені короля, Міністр доходів і казначейств був вищим органом податкової адміністрації та контролював усі доходи і видатки держави. З метою загального контролю над державними фінансами королем було створено Центральну Рахункову палату, підзвітну йому, до якої кожен з міністрів повинен був надсилати звіти.

Діяльність Сейму регламентувалася розд. IV Конституції ГВ, згідно з яким парламент був наділений обмеженими повноваженнями, оскільки депутати не мали права законодавчої ініціативи, а до їх компетенції входили податкові питання, монетарна політика, цивільне та кримінальне законодавство. Конституція закріплювала у ГВ двопалатну парламентську систему, до складу якої входили Сейм та Сенат. Сейм збирався у Варшаві кожні 2 роки на 15 днів.

До складу Сенату входило вісімнадцять членів, з яких шість воєвод і шість каштелянів призначалися королем, а шість єпископів делегувалися католицькою церквою (ст. 24). Згідно зі ст. 28, Сенат затверджував закон у тих випадках, якщо проєкт не був прийнятий відповідно до формальностей, не прийнятий більшістю голосів чи становив небезпеку для країни або положенням Конституції. З точки зору юридичної техніки, повноваження Сенату не були прописані у повному обсязі, оскільки у випадку відхилення Сенатом закону ст. 32 передбачала процедуру призначення нових сенаторів, які мали право знову відхилити цей законопроєкт.

Правовий статус Сейму регламентувався розд. VI Конституції ГВ, який встановлював кількість депутатів – 100, з яких 60 обиралися від шляхти, а 40 від міст та гмін

(сіл). Перед початком кожної сесії парламенту створювалися особливі комісії, які розглядали законопроєкти, представлені Державною Радою, що потім передавалися Сенату. Повноваження депутатів тривали, відповідно до ст. 38, дев'ять років з ротацією 1/3 частини кожні 3 роки, очолював Сенат маршал, який призначався королем (ст. 39).

Розгляд історії держави і права Польщі показує, що Сейм збирався в герцогстві тричі – у 1809, 1811 та 1812 рр., на початку війни з Росією, офіційні обговорення були короткими, під час засідань виступили лише члени Державної Ради або голови депутатських комісій, причому депутати часто проводили безрезультатні засідання, що викликало незадоволення короля та міністрів.

Значна увага у Конституції ГВ приділялася питанням місцевого самоврядування, що знайшло відображення у розд. VII «Воєводські ради та збори». Згідно з королівським указом 7.09.1808 р. до воєводських рад входили лише дворяни, внесені до геральдичних книг, які вели префектури. Інші власники маєтків, які протягом року переселилися до конкретного воєводства, не мали таких прав і не входили до цих рад. До муніципальних рад входили виборці, які були записані у книгах префектів та мали оборотні кошти у сумі 10 000 злотих, а також священнослужителі, офіцери, унтер-офіцери, солдати, освітяни та культурні діячі (ст. ст. 51, 58). Муніципальні зібрання проходилися при наявності не менше 600 громадян, які входили до цього округу та мали право голосу (ст. 37), а ініціатива їх скликання належала королю (ст. ст. 9, 52).

Питанням адміністративного поділу герцогства був присвячений розд. 8 Основного закону, у якому вказувалося, що країна поділялася на 6 департаментів, до яких входили повіти на чолі із субпрефектами (ст. 66). У містах створювалися

муніципальні адміністрації на чолі з мером та муніципальні ради, з 10 членів при 2500 жителях, 20 – до 5000 жителів, 30 – більше ніж 5000 жителів. Префекти, радники, мери призначалися королем, члени департаментів, повітів також призначалися королем з числа кандидатів, висунутих на зборах населення, при цьому кожні два роки половина їх складу оновлювалася. Аналогічним чином призначалися члени муніципальних рад, половина з них також зазнавала ротації, а повітові ради мали право самостійно обрати своє керівництво. До повноважень муніципальних, міських, гмінних рад входили питання з розподілу бюджету, розгляд скарги на представників влади, розподіл державних податків. Префекти безпосередньо підпорядковувалися Міністру внутрішніх справ, до їх повноважень належало виконання владно-розпорядчих функцій та керівництво поліцією.

Інтерес викликає побудова судової системи та відправлення судочинства, що відображено в розд. 9. Так, згідно зі ст. 69 Кодексу Наполеона визнавався джерелом цивільного права на всій території Герцогства Варшавського. Як вказує О. Зашкільняк, на підставі цього акта запроваджувалися світське цивільне право (шлюб, розлучення), особиста свобода, загальний обов'язок військової служби, усунення станових обмежень у доступі до службових посад, єдина для всіх правова система, згідно з якою входило регламентування діяльності судової гілки влади [9, с. 266-267].

У змісті Конституції вказувалося на відкритість та незалежність судової влади, на яку покладалося провадження у кримінальних та цивільних справах. Особливістю судової системи Герцогства Варшавського було відокремлення цивільних судів від кримінальних, оскільки цивільні справи розгляда-

дали мирові суди, які створювалися у кожному повіті. Судова система складалася з судів: I інстанції, до яких входили кримінальні та мирові судові суди; II інстанції були апеляційні суди, які розглядали будь-які справи; III інстанція, найвища – Суд Варшавського Герцогства. Функції Касаційного суду виконувала Державна рада, до якої входили чотири референти, які призначалися указом короля (ст. 72). Королю надавалися виключні повноваження у сфері судівництва шляхом призначення мирових суддів, суддів трибуналів першої інстанції, апеляційних судів та Суду у Варшаві. На думку Б. Тищика, зміст цього розділу регламентував становлення буржуазно-демократичних засад судочинства: публічність, змагальність, гласність, незалежність суддів, відокремлення судів від адміністрації [7, с. 148].

Значна увага у Конституції ГВ приділялася військовим питанням, які регламентувалися розд. 9 «Про збройні сили». Згідно зі ст. 79 у герцогстві створювалася регулярна армія чисельністю 30 тис. військових, не враховуючи національну гвардію. Як вказувалося у ст. 81, король мав право відправити до герцогства допоміжний корпус саксонської армії, але польське населення не повинно було нести тягар з його утримання.

Загальним питанням функціонування герцогства присвячувався розд. 11 «Загальні положення», який складався із семи статей. Згідно зі ст. 83 заборонялося призначати на будь-які посади до органів державної влади та місцевого самоврядування осіб, які не мали громадянства Герцогства Варшавського. Одночасно з цим вказувалося, що офіційною мовою, яка використовувалася у законодавчих, урядових, судових органах, в органах місцевого самоврядування, у діловодстві, є польська мова.

До тексту Конституції ГВ увійшла ст. 86, яка передбачала право короля вносити до неї зміни та доповнення, які підлягали обговоренню у Державній Раді, при цьому у тексті Основного закону не вказувалося про наслідки відмови Державної Ради у прийнятті цих пропозицій. Викликає інтерес та обставина, що текст Конституції ГВ був підписаний Наполеоном особисто, польським Державним Міністром У. Маретом, секретарем Державної Ради І. Соболевським, тобто французький імператор був головною особою, яка надала герцогству цю конституцію.

III. Процес реалізації положень Конституції у Герцогстві Варшавському супроводжувався постійними кризами, зловживаннями посадовців, що викликало незадоволення населення. З метою виходу з цієї ситуації король Фрідріх Август створив узгоджувальну Комісію, до складу якої увійшли 7 представників Державної Ради, 7 високопосадовців та Державний Міністр. За результатами її роботи був підготовлений звіт, де вказувалося на необхідність впорядкування фінансової системи, зменшення витрат та збільшення доходів держави. З метою обговорення цього документа 4 грудня 1811 р. відбулося неформальне засідання парламенту, який прийняв звернення до Фрідріха Августа, де вказувалося на необхідність проведення негайних реформ, протидію зловживання та впорядкування податкової системи.

Як вказує Ф. Скарбик, в суспільно-політичне, економічне та господарське життя Герцогства Варшавського постійно втручалася французька влада, яка ставала джерелом постійних інцидентів [8]. Значну роль у посиленні кризових явищ у економіці зіграла Континентальна блокада, запроваджена Наполеоном проти Англії, згідно з якою заборонялося ввозити на всі території, окуповані

Францією, англійські товари, що значно погіршувало можливість з доступом на польський ринок сировини і товарів з заморських країн. При цьому імператор розглядав Герцогство Варшавське як тимчасове вирішення польського питання, яке планувалося продовжити після війни з Російською імперією шляхом приєднання до нього інших земель. Починаючи з 1811 р., на території Герцогства Варшавського почалося формування «Великої армії», яка повинна була вторгнутися до Російської імперії. Одночасно з цим, Наполеон вирішив створити польські підрозділи, які повинні були взяти активну участь у цьому поході, а витрати на їх утримання поклалися на Велике Герцогство.

В результаті поразки наполеонівських військ навесні 1813 р. територія Герцогства була окупована росіянами, а дію Конституції 1807 р. було припинено.

За результатами проведеного дослідження можна зробити такі **висновки**.

Конституція ГВ 1807 р. була прийнята після окупації Францією Польщі з метою створення союзної держави та встановлення буржуазного ладу, що забезпечувалося скасуванням кріпацтва, наданням прав та свобод її населенню, а також свободи віросповідання. При підготовці Основного закону було враховано польські традиції конституціоналізму, забезпечено принцип поділу влади, незалежності судів, можливість широкої участі населення у виборах до Сейму та місцевих органів самоврядування, використання польської мови як офіційної у діловодстві та усіх державних інстанціях. Особливістю Конституції 1807 р. було узгодження інтересів французької влади – скасувати феодальний устрій Польщі, що збіглося із сподіваннями широкого кола польського суспільства створити власну державу з елементами

демократизму та надалі отримати повну незалежність. За формою правління ГВ було конституційною монархією, правителями якої були представники саксонського дому.

У Конституції ГВ основний обсяг текстового матеріалу приділявся питанням місцевого самоврядування, а також закріплювався механізм, згідно з яким королю ГВ надавалися виключні повноваження у сфері контролю за діяльністю Сейму, Державної Ради, призначення керівників органів державної влади всіх рівнів, призначення суддів та звільнення від покарання. Згідно з Основним законом в Польщі створювався двопалатний парламент у вигляді Сенату, більшість членів якого призначалися королем, та Сейму, депутати якого обиралися на воєводських та міських зборах.

Конституція ГВ надавала значні переваги виконавчій владі порівняно із законодавчою, що призводило до постійних криз та зловживань. При цьому французька влада постійно втручалася в діяльність польської адміністрації та використовувала ресурси країни для забезпечення власних військ. Дія Конституції 1807 р. була припинена навесні 1813 р. у результаті поразки Наполеона та окупації території Польщі російською армією. ■

Конституція ГВ надавала значні переваги виконавчій владі

порівняно із законодавчою, що призводило до постійних криз та зловживань. При цьому французька влада постійно втручалася в діяльність польської адміністрації та використовувала ресурси країни для забезпечення власних військ. Дія Конституції 1807 р. була припинена навесні 1813 р. у результаті поразки Наполеона та окупації території Польщі російською армією. ■

Табл. 1

Основні кількісні показники Конституції Герцогства Варшавського 1807 р.

Назва розділу (титулу)	Кількість статей (зн.)	Кількість друкованих знаків	%
Розділ I. Вступна частина	4	371	2,1
Розділ II. Уряд	6	1103	6,3
Розділ III. Міністри та Державна Рада	8	1381	7,9
Розділ IV. Головний Сейм	4	802	4,6
Розділ V. Сенат	12	2328	16,2
Розділ VI. Палата депутатів	15	3282	18,9
Розділ VII. Воєводські ради та збори	14	3531	20
Розділ VIII. Структура територіального управління	5	1190	6,8
Розділ IX. Судовий устрій	10	1422	8,1
Розділ X. Збройні сили	3	600	3,4
Розділ XI. Загальні положення	6	745	4,1
Розділ XII. Перехідні положення	2	608	3,5
Загальна кількість	89	17 419	

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Staszic S. O statystyce Polski: krótki rzut wiadomości potrzebnych tym, którzy ten kraj chcą oswobodzić i tym, którzy w nim chcą rządzić. – Warszawa, 1807. – S. 17-18.
2. Czuby J. Zasada «dwóch sumień». Normy postępowania i granice kompromisu politycznego Polaków w sytuacjach wyboru (1795-1815). – Warszawa, 2005. – S. 105-113.
3. Луферчик Е. Г. Конституция Великого Герцогства Варшавского // Научные стремления – 2010 : сб. мат. Респ. науч.-практ. молодеж. конф. с межд. участием (г. Минск, 1-3 ноября 2010 г.) : в 2 ч. – Минск : Беларус. навука, 2010. – Ч. 2. – С. 356-359.
4. Сеньковська-Глюк М. Варшавське Герцогство – компромісна держава [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://bookwu.net/book_storiya-polshhi_817/94_varshavske-knyazivstvo
5. Ustawa Konstytucyjna Księstwa Warszawskiego z dnia 22 lipca 1807 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/kpol/1807.html/>
6. Копиленко О. Л., Кіндюк Б. В. Теоретичні засади використання кількісних показників у дослідженнях пам'яток права // Юридична Україна. – 2016. – № 7-8. – С. 4-12.
7. Тищик Б. Й. Польша: історія державності і права (X – початок XXI ст.) : навч. посіб. – Львів : Світ, 2012. – 512 с.
8. Скарбек Ф. Конституція Королівства Польського порівняно з Конституцією Варшавського Герцогства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.polskietradycie.pl/artukuly/widok/530>
9. Зашкільняк Л. О. Історія Польщі : від найдавніших часів до наших днів / Л. О. Зашкільняк, М. Г. Крикун. – Львів : Вид-во Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2002. – 752 с.

ІСТОРІЯ ПРИЙНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЇ ГЕРЦОГСТВА ВАРШАВСЬКОГО 1807 р.

В. Н. Патlachuk

У статті розглянуто причини прийняття та основні положення Конституції Герцогства Варшавського 1807 р. Доведено, що зміст Основного закону був особисто підготовлений Наполеоном, регламентував відміну кріпацтва, надання прав та свобод населенню, а основний обсяг матеріалу викладено у розділі, присвяченому місцевим органам влади.

Ключові слова: конституція, польський конституціоналізм, Наполеон Бонапарт.

Стаття надійшла до редакції: 5.11.2019.

HISTORY OF ACCEPTANCE AND MAIN PROVISIONS OF THE CONSTITUTION OF THE DUCHY OF WARSAW 1807

V. N. Patlachuk

The article discusses the reasons for the adoption and the main provisions of the Constitution of the Duchy of Warsaw in 1807. It is proved that the content of the Basic Law was personally prepared by Napoleon, regulating the abolition of serfdom, the granting of rights and freedoms to the population, and the bulk of the material is outlined in the section devoted to local authorities.

Keywords: constitution, Polish constitutionalism, Napoleon Bonaparte.

Received: 5.11.2019.

DOI: 10.36035/2312-1831-2019-11-11-36-42